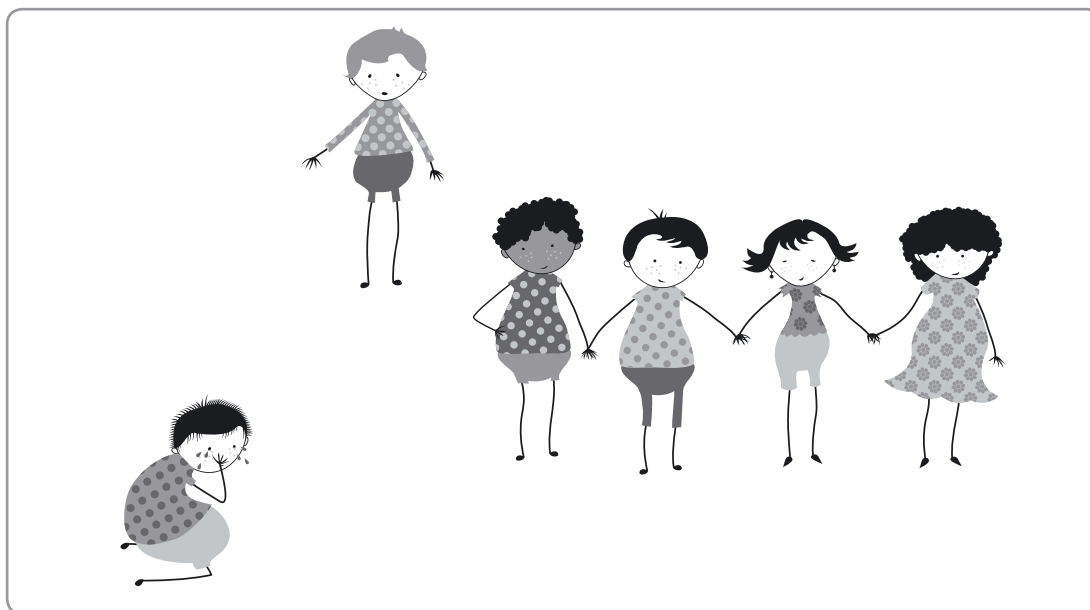

3. DISCRIMINACIÓ

La discriminació contradiu un principi fonamental dels drets humans.

Discriminar algú és impedir que gaudeixi plenament dels seus drets polítics, cívics, econòmics, socials o culturals i de les seves llibertats. La discriminació contradiu un principi bàsic que es repeteix en tots els principals documents dels drets humans (article 2 de la DUDH, article 2 de la CDI, article 4 i article 1 del Protocol núm. 12 de la CEDH): totes les persones són iguals en dignitat i tenen els mateixos drets fonamentals. La majoria de les constitucions nacionals, a més, també inclouen estaments en contra de la discriminació.

Tot i que no hi ha una única definició per a *discriminació* en les lleis dels drets humans, totes les definicions que trobem als diferents tractats, com ara la DUDH, la CDI, la CEDH, la **Convenció internacional sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial** [CEDR], o la **Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona** [CEDAW] tenen alguns elements en comú:

1. La *causa* de la discriminació es basa en una varietat de factors. L'article 2 de la CDI, per exemple, anomena específicament com a causes de la discriminació «la raça, el sexe, la llengua, la religió, les opinions polítiques o d'altres tipus, l'origen nacional, ètnic o social, les propietats, les discapacitats o altres estatus de l'infant o dels seus pares». L'últim element, «altres estatus», permet incloure moltes altres causes de discriminació com la classe social, l'ocupació, l'orientació sexual o la llengua materna.
2. Hi ha *accions* qualificades de discriminatòries que poden ser el rebuig, la restricció o l'exclusió d'una persona o grup de persones. Les accions discriminatòries oscil·len entre les vulneracions més crues dels drets humans com ara el **genocidi**, l'esclavitud, la neteja ètnica o la persecució religiosa i les formes més subtils, però també més freqüents de discriminació, com ara les diferències en contractacions i ascensos al món laboral, en la distribució de les tasques a la llar i el maltractament verbal. Alguns actes comuns de discriminació entre els infants són l'exclusió (no acceptar un nen en un joc, per exemple), l'assetjament escolar i els malnoms basats en la diferència (marieta, foca, ruc, etc.). Vegeu també el Tema 13, «Violència».
3. Hi ha *conseqüències* que sovint poden impedir als individus exercir i/o gaudir dels seus drets humans i llibertats fonamentals. La discriminació també influeix en la societat en general, tot reforçant els prejudicis i les actituds racistes.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

La discriminació sovint està basada en la ignorància, els prejudicis o els **estereotips** negatius perquè moltes persones temen allò que sembla estrany o desconegut i reaccionen amb recel o fins i tot amb violència davant d'algú amb una aparença, cultura o comportament que els resulta poc familiar.

Les actituds, accions o pràctiques institucionals que subordinen o marginen les persones es consideren discriminatòries. El racisme, particularment, té unes arrels històriques en les creences en la superioritat d'un grup sobre un altre, creences que acostumaven a justificar la discriminació dels grups «inferiors» i, tot i que aquestes creences són àmpliament refusades actualment, la discriminació racial continua existint. Altres formes de discriminació són el sexisme, l'homofòbia, l'antisemitisme, la intolerància religiosa, la discriminació per l'edat i la **xenofòbia**, por o odi a les persones estrangeres o als altres països.

La **segregació**, una forma de separació de grups ètnics imposada per la llei o per la tradició, és una forma extrema de discriminació. Hi ha hagut formes oficials de segregació a Europa; els jueus, per exemple varen ser aïllats en guetos. Avui dia molts gitanos en alguns països europeus són forçats, amb hostilitat i segregació econòmica, a viure en comunitats separades.

La discriminació pot ser practicada obertament com a **discriminació directa**, caracteritzada per ser intencionada contra una persona o un grup de persones, exemples de la qual podrien ser un nen d'una certa ètnia que no és admès a una escola o una immobiliària que no admet immigrants als seus pisos. La **discriminació indirecta**, d'altra banda, se centra en l'efecte d'una llei o mesura, que pot semblar neutral, però que de fet posa en constant desavantatge una minoria en particular, respecte a la resta de la població. Per exemple, un departament de bombers que estableix una alçada mínima per als membres del cos, automàticament exclou moltes dones i aspirants immigrants, així com ho fan uns grans magatzems que no contracten persones que vesteixin amb faldilles llargues o mocador al cap.

Per combatre la discriminació, en especial la més indirecta o amagada, alguns països han adoptat mesures de **discriminació positiva** o **acció afirmativa**, que en algunes situacions significa afavorir deliberadament un cert grup que ha estat intensament discriminat al llarg de la història (p. ex. donant preferència per accedir a la universitat a aquells grups que tradicionalment no hi han tingut accés o establint quotes de places per a minories, com les dones o persones del món rural, en certes oficines públiques). El que es pretén amb aquestes accions és compensar la discriminació amagada, així com assegurar una representació social més equilibrada. En d'altres situacions la discriminació positiva implica crear condicions especials per a persones amb dificultats (p. ex. discapacitats físiques) perquè puguin gaudir dels mateixos drets i oportunitats, o bé intentar «reparar» injustícies del passat. Totes aquestes mesures i pràctiques tenen com a objectiu promoure la igualtat «mitjançant la desigualtat».¹

És important, però, que cada cop que separem persones i donem a diferents individus i grups drets i obligacions diferents, ens qüestionem per què ho fem. És realment necessari? Beneficia algú? Si no, la discriminació positiva podria tornar-se una manifestació de prejudicis i rebuig.

Discriminació per motius de raça

El racisme pot ser definit com la creença, conscient o inconscient, en la superioritat d'una raça respecte una altra, idea que pressuposa l'existència de diferents «races» biològiques, cosa que ha estat desmentida per investigacions recents, especialment sobre el genoma humà. De totes maneres, tot i que *raça* és clarament un concepte social, el racisme és present arreu del món. Malgrat que poca gent creu encara en una «raça superior» amb un dret inherent a exercir el poder sobre aquells que són considerats «inferiors», encara moltes persones continuen practicant racisme cultural o etnocentrisme; creuen que algunes cultures, generalment la pròpia, són superiors o que altres cultures, tradicions, costums i històries són incompatibles amb les seves.

Qualsevol tipus de racisme està relacionat amb el poder; les persones amb poder determinen què és «superior» i discriminen les persones amb menys poder. D'aquesta manera, el racisme es considera el pas del prejudici a l'acció.

REFLEXIÓ: *Què pots fer per ajudar els nens amb els quals treballes a aprendre sobre la diversitat de races i ètnies a la seva comunitat i a apreciar-la?*

Les conseqüències del racisme, tant actualment com en el passat, són devastadores per als individus i per a la societat en general. El racisme ha portat a l'exterminació massiva, al genocidi i a l'opressió, ha assegurat la subjugació de les majories als capricis de petites minories que posseïen riqueses i poders.

Discriminació per motius d'ètnia i cultura

Com el racisme cultural, que defensa que certes cultures són superiors a les altres, la discriminació per motius d'ètnia i cultura considera algunes cultures, generalment minoritàries, inherentment inferiors o indesitjables. Històricament, els jueus i els gitanos europeus han patit la major part d'aquesta forma de discriminació.

L'antisemitisme, o hostilitat contra els jueus com a minoria religiosa o ètnica, ve dels temps medievals, quan els jueus eren gairebé l'única minoria no cristiana a Europa. Els jueus han lluitat durant segles contra la injustícia i els prejudicis de les societats cristianes que els prohibien la majoria dels comerços i professions, els forçaven a viure en guetos separats dels cristians, els penalitzaven amb altes taxes, els desposseïen de les propietats, i fins i tot han estat expulsats dels seus països o assassinats.

El sorgiment del feixisme a mitjan segle XX, amb la ideologia de la superioritat racial, va intensificar l'antisemitisme a Europa i finalment va donar lloc a l'Holocaust, l'exterminació sistemàtica de més de sis milions de jueus durant la Segona Guerra Mundial. Al segle XXI l'antisemitisme és lluny de desaparèixer, ja que encara hi ha certs grups que defensen la seva superioritat i dessacralitzen cementiris jueus, i xarxes neonazis que distribueixen obertament propaganda antisemita.

REFLEXIÓ: *Què va passar amb els jueus al teu país durant la Segona Guerra Mundial?*

El poble gitano, que ha viscut a Europa durant segles, sense una terra pròpia, ha mantingut la seva llengua i la seva cultura mentre vivia una vida bàsicament nòmada fent de llauners, artesans, músics i comerciants. Al llarg de la seva existència, els gitanos han experimentat discriminació, incloses l'assimilació forçada i l'esclavitud. Durant el segle XX, milers de gitanos van ser víctimes d'un genocidi en mans dels nazis alemanys, de la socialització forçada sota els règims comunistes de l'Europa de l'Est i de l'exclusió econòmica dins de societats capitalistes amb alta tecnologia on els manquen les habilitats necessàries. Avui dia, molts infants gitanos creixen en entorns socials hostils on se'ls neguen drets bàsics com l'educació, l'atenció sanitària i l'habitatge.

REFLEXIÓ: *Hi ha gitanos a la teva comunitat? Van a l'escola? Quina actitud tenen els altres nens i nenes respecte els nens i nenes gitanos?*

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Impressió amb finalitat educativa descarregada
 des del web aheadedu.org/PetitCompass

Discriminació per xenofòbia

En resposta a la creixent globalització i la diversitat a la societat, algunes persones reaccionen amb xenofòbia, por o aversió als estrangers o als altres països. En molts casos, el concepte *estranger* està basat en imatges construïdes socialment i idees que redueixen la paraula a «nosaltres» (els normals, els bons com jo) i «ells» (els altres, els que són diferents: els que representen una amenaça, un trastorn, una degradació dels valors i els comportaments adequats.)

REFLEXIÓ: *Se t'acudeixen exemples de xenofòbia a la teva comunitat? Com afecta la xenofòbia els infants? Què pots fer per compensar-ne els efectes?*

Tot i que la majoria de persones consideren la xenofòbia moralment inacceptable i contrària a la cultura dels drets humans, no és inusual. Les accions discriminatòries basades en la xenofòbia, com ara el maltractament verbal o els actes de violència, són clarament vulneracions dels drets humans.

Discriminació per motius de gènere

Malgrat que d'una manera subtil i més o menys amagada a Europa, la discriminació per gènere és intensa. Moltes institucions, com els mitjans de comunicació, la família, les llars d'infants o les escoles, preserven i transmeten estereotips de gènere sobre homes i dones. Els trets tradicionals de les societats occidentals sovint relacionen els homes amb el poder i les seves activitats típiques es caracteritzen per una naturalesa extravertida, amb força, productiva, valenta, important, orientada al públic, influent i amb altes recompenses econòmiques, reconeixement i valor social. Les principals característiques estereotipades de les dones reflecteixen l'absència de poder i un caràcter dependent, afectuós, passiu i orientat a la família. Les dones sovint mantenen posicions subordinades, la seva feina és menys valorada i reben menys reconeixement i recompenses econòmiques. Les noies o els nois que no s'adapten a les expectatives estereotipades són criticats, víctimes d'ostracisme i fins i tot de violència, conflictes que compliquen el desenvolupament de la identitat de gènere dels infants.

Vegeu també el Tema 7, «Igualtat de gènere».

Discriminació per motius de religió

La llibertat de religió és oficialment respectada a Europa, però la discriminació religiosa hi és molt present, sovint directament relacionada amb el racisme i la xenofòbia. Mentre que temps enrere Europa estava dividida per conflictes i discriminacions entre els cristians protestants i els catòlics, els catòlics ortodoxos de l'est i els romans, i les esglésies oficials i les sectes discordants, avui dia aquestes diferències entre cristians s'han tornat molt menys importants. Alhora, moltes comunitats religioses minoritàries continuen prosperant per tot Europa, inclosos els jueus, hindús, budistes, bahá'is, rastafaris i musulmans. Aquest creixement de la varietat religiosa sovint és ignorada, així com els milions d'uropeus que no són religiosos o aquells que no són cristians.

REFLEXIÓ: *Quines religions minoritàries hi ha a la teva comunitat? On es reuneixen a retre el seu culte?*

És d'especial importància l'augment de l'islamofòbia, la discriminació, por i odi a l'Islam, que és la religió més estesa a Europa després del Cristianisme i la religió majoritària en alguns països i regions, als Balcans i el Caucas. L'hostilitat cap a l'Islam després dels atacs terroristes contra els Estats Units, Espanya i Anglaterra durant els últims anys ha revelat uns prejudicis profundament arrelats a la majo-

ria de les societats europees. Algunes de les expressions públiques més comunes d'aquesta tendència són la manca de reconeixement oficial com a religió, la negativa a construir mesquites, la falta de facilitats per als grups o les comunitats religioses musulmanes i les restriccions a les dones i les noies a l'hora de portar el mocador al cap.

Un dels prejudicis més comuns contra l'Islam és l'anomenada «incompatibilitat» amb els drets humans. L'absència de democràcia i les esteses vulneracions dels drets humans a molts països predominantment musulmans se citen com a prova, sense reconèixer que la religió és només un dels molts factors que poden contribuir a fer un govern antidemocràtic.

Gran part dels prejudicis són el resultat de la ignorància sobre l'Islam, que molta gent associa al terrorisme i a l'extremisme. De fet, l'Islam, com moltes altres religions, predica tolerància, solidaritat i amor cap als altres.

Discriminació per motius d'orientació sexual

L'homofòbia és l'aversion o odi cap al col·lectiu de gais, lesbianes o homosexuals, o cap al seu estil de vida i cultura o, en general, cap a les persones amb una orientació sexual diferent, inclosos els bisexuals i transsexuals. Malgrat que les reformes legals a Europa han enfortit notablement els drets humans de gais i lesbianes, les condicions varien molt de zones urbanes, on les persones homosexuals viuen i treballen obertament i poden fer unions civils amb relativa facilitat, a zones rurals i parts de l'est i el centre d'Europa, on els gais es troben amb lleis discriminatòries, assetjament i fins i tot violència tant per part del poble com de les autoritats. Moltes persones encara veuen l'homosexualitat com una malaltia, un trastorn psicològic o fins i tot un pecat moral. Moltes altres, conscientment o inconscientment, imposen lleis heterosexuales a gais i lesbianes, culpant-los per no complir amb les expectatives de comportament de la «gent normal».

REFLEXIÓ: *Els infants amb qui treballes fan servir insults homòfobs, tot i no entendre'ls? Què pots fer per combatre aquest llenguatge?*

Discriminació per motius de discapacitat

El terme *persona amb discapacitats* pot referir-se a moltes condicions diferents: una discapacitat pot ser física, intel·lectual, sensorial o psicosocial, temporal o permanent, i resultat d'una malaltia, una lesió o de la genètica. Les persones amb discapacitats tenen els mateixos drets humans que les altres persones, però, per diverses raons sovint es troben amb barreres socials, legals i físiques a l'hora de reclamar els seus drets en els mateixos termes que la resta. Aquestes raons normalment sorgeixen d'actituds negatives i de males concepcions de la discapacitat en si.

Molta gent té la idea errònia que les persones amb discapacitats no poden ser membres productius de la societat i, al capdavant d'aquestes actituds negatives, hi ha la creença que les persones amb diferents habilitats estan «malaltes» i els cal un remei, o que són indefenses i necessiten ser cuidades.

En canvi, una actitud positiva contempla la discapacitat com una part natural de la diversitat humana que ha de ser encarada amb una adaptació raonable, és a dir, cal dissenyar qualsevol mesura per fomentar la plena participació i accés, apoderar una persona perquè pugui actuar pel seu compte (p. ex. una cadira de rodes, o més temps per acomplir una tasca). Aquesta visió positiva suggereix que la societat té la responsabilitat de conciliar la persona amb les seves discapacitats.

El *model social de la discapacitat*: les barreres creades per l'entorn social i físic que inhibeixen l'habilitat de la persona de participar a la societat i d'exercir els seus drets han de ser eliminades. Això inclou pro-

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Impressió amb finalitat educativa descarregada
 des del web aheadedu.org/PetitCompass

more actitudes positives i modificar les barreres físiques, com per exemple facilitar l'accés de les cadires de rodes als edificis. D'acord amb aquest model social, els infants amb discapacitats són considerats actualment com a «infants amb necessitats especials» i les institucions socials estan obligades a tenir en compte aquestes necessitats per adaptar-se a ells. Un gran percentatge d'infants amb discapacitats assisteixen a escoles convencionals actualment.

El terme «infants amb necessitats educatives especials» també es refereix a aquells que tenen problemes a l'escola per causes que probablement dificulten el seu desenvolupament complet i el seu progrés. Les escoles han d'adaptar els seus plans docents, l'ensenyament i l'organització i/o facilitar suport addicional per ajudar aquest alumnat a explotar el seu potencial. Aquests desenvolupaments, per tant, són part del camí cap a una educació inclusiva.²

REFLEXIÓ: *Com són tractats al teu país els infants amb discapacitats? Quines facilitats hi ha per als nens amb necessitats educatives especials?*

El desembre del 2006, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar el primer tractat internacional adreçat als drets humans de les persones amb discapacitats, la **Convenció dels drets de les persones amb discapacitat** (CDPD). La Unió Europea la va signar el març del 2007 i la va declarar la «primera convenció universal sobre els drets humans del mil·lenni».

La Convenció defineix la discapacitat com un element de la diversitat humana i valora les contribucions de les persones amb discapacitats a la societat, prohibeix els obstacles a la participació i promou la inclusió activa d'aquestes persones a la societat. L'objectiu d'aquesta convenció a llarg termini és canviar la manera com la gent concep les persones amb discapacitats, canviant d'aquesta manera tota la societat.³

Educació per a la no-discriminació

Els educadors admeten la necessitat de desenvolupar en cada infant una actitud tolerant, no discriminatòria, i crear un entorn d'aprenentatge que reconegui els beneficis de la diversitat, en comptes d'ignorar-la o excloure-la. Com a part d'aquest desenvolupament, aquells que treballen amb infants, així com els mateixos infants, han de ser conscients dels seus comportaments discriminatoris i dels dels altres. Les activitats que fomenten els jocs de rol ajuden els infants que experimenten discriminació a desenvolupar la consciència, l'empatia, resiliència i la seguretat en ells mateixos.

Programes europeus que lluiten contra la discriminació

El Consell d'Europa ha establert diversos equips i programes per combatre la discriminació a Europa. La Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI), formada el 1993, publica regularment informes sobre el fenomen del racisme i la intolerància als països membres del Consell d'Europa, organitza taules rodones amb representants de la societat civil i adopta recomanacions de polítiques generals que s'adrecen als governs.

L'Agència dels Drets Fonamentals, un cos independent de la Unió Europea establert el 2007, comparteix la seva experiència amb els estats membres implementant lleis sobre qüestions relacionades amb els drets fonamentals. A més, busca augmentar la conscienciació pública sobre els drets humans i cooperar amb la societat civil.

REFLEXIÓ: *Al teu país hi ha alguna autoritat amb la missió de combatre la discriminació?*

El Consell d'Europa també treballa en la conscienciació mitjançant diversos programes: el 2006-2007, la campanya «Tots iguals, tots diferents» va emfatitzar tres valors: la diversitat (celebrant la riquesa de diferents cultures i tradicions), els drets humans i la participació (permetent a tothom prendre part en la construcció d'una Europa on totes les persones tenen el dret de ser un mateix, de ser iguals i diferents). Una altra campanya del Consell d'Europa relacionada amb la discriminació contra el poble gitano és «DOSTA!», que en romaní vol dir «prou!». Aquesta campanya de conscienciació té com a objectiu apropar els ciutadans no gitanos als gitanos.

Tot i així, a la lluita contra la discriminació encara li queda molt de camí i el Consell d'Europa s'hi continuarà enfrontant vigorosament.

Recursos d'utilitat

- BELLAMY, Carol, *La Situation des Enfants dans le Monde*: UNICEF, 2004: <http://www.unicef.org/french/sowc05/sowc05_fr.pdf>
- *Children's Etiquette or How to Be Friends with Everybody*: Croatian Union of Physically Disabled Persons Associations (CUPDPA), Zagreb, Croàcia, 2002.
- *Declaración de Salamanca y Marco de Acción para las necesidades educativas especiales*: UNESCO, Salamanca, 1994: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000984/098427eo.pdf>>
- *Tous les Enfants du Monde ont le Droit*: Editions Fleurus Presse/ UNICEF, França, 2007.
- TITLEY, Gavan, *Youth work with Boys and Young Men as a means to prevent violence in everyday life*, Consell d'Europa, 2003.
- *Convenció dels drets de les persones amb discapacitat*, ANUE, 2006: <http://www.anue.org/catala/DOCS_FET_HISTORIA/13Bconvencio_drets_persones_discapacitades.pdf>.

Pàgines web d'utilitat

- Consell d'Europa: <<http://www.coe.int>>
- «All Different – All Equal»: <<http://alldifferent-allequal.info>>
- Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans: <<http://www.ohchr.org/english/>>
- UNICEF: <<http://www.unicef.es>>
- Bibliothèque Numérique pour le Handicap: <<http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2011-03-0086-001>>
- EU Statement – United Nations: Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2007: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/AdvocacyTool_en.pdf> (Convention on the Rights of Persons with Disabilities Advocacy Toolkit Professional Training Series No. 15, 2008)
- International Standard Classification of Education (ISCED): UNESCO, 1997: <http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm>
- Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGiC): <<http://www.fagic.org/>>
- Igualtat i no-discriminació, portal web del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya: <<http://www20.gencat.cat/portal/site/canalsalut/menuitem.860e901bf7168d2c8bd97260b0c0e1a0/?vgnnextoid=33b34b2bde8d2310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=33b34b2bde8d2310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>>

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web **aheadedu.org/PetitCompass**

.....
Referències

1 Vegeu *Droits Partagés, des droits de l'homme aux droits de l'enfants*:

<<http://www.droitspartages.net/>>

2 Vegeu International Standard Classification of Education (ISCED):

<http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm>

3 Vegeu EU Statement – United Nations: Convention on the Rights of Persons with Disabilities:

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/AdvocacyTool_en.pdf> (Convention on the Rights of Persons with Disabilities
Advocacy Toolkit Professional Training Series No. 15, 2008)

